

# Какву истину крију ГРОМИЛЕ?

## Закупљеност Немањићима

Доктор Ђорђе Јанковић је археолог који се бави истраживањем материјалне културе Срба у средњем вијеку и доцент на катедри за археологију на Филозофском факултету у Београду. Подпрдседник је Свесловенског савеза, организације која окупља друштва пријатељства и друге организације и појединце заинтересоване за сарадњу са осталим словенским народима. Већ другу годину професор Јанковић са групом својих колега врши археолошка ископавања у Републици Српској и Републици Српској Крајини. Предмет истраживања су средњовековни гробови Срба познати у народу као "громиле".

## СРПСКЕ ГРОМИЛЕ

**С.Г.:** Ако погледамо резултате српске археологије, примјетили смо да се она до најновијег времена најмање бавила Србима?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** За то има више разлога и тешко је на прави начин одговорити на ово питање. У сваком случају чињеница је да смо на последњем месту по истражености своје ране средњовековне прошлости међу словенским народима. Један од разлога је можда и то што смо сувише гледали на доба Немањића и сматрали да је то довољно. Има и оних научника који сматрају да је довољно што имамо епоху Немањића и да нема потребе трагати за старијом прошлошћу.

**С.Г.:** Бави се Крајином, београдски историчари у правцу су некрстићки корисници резултате хрватске историографије, археологије?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Наши научници су обрађали пажњу на одређене врсте накита пронађене на тлу старохрватске државе и констатовали да исти такав постоји и у долини Мораве, дакле у данашњој Републици Србији. Уз то су још контролисали и нека датовања средњовековног накита. Ови примери говоре да су наши археолози критички гледали на резултате хрватске археологије, али је сигурно недовољно. Наиме, има још таквог накита којег треба проанализирати. Ми још за сада нисмо истраживали наше средњовековне цркве из истог периода, па не можемо контролисати архитектуру и прероманички украс старохрватских цркава, па смо се досад ограничавали само на накит из некропола. Већ сада постоји знатно објективнија слика у односу на ранији период. Млађи хрватски археолози такође исправљају резултате својих старијих колега и олакшавају нам посао.

**С.Г.:** Ваши изложба "Српске громиле" изазвала је и велику пажњу јавности, да ли Ваши колега археолози?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Изложба је резултат рада у 1993. години и неких мојих ранијих истраживања у Црној Гори. Привукла је значајну пажњу зато што по први пута неко на овај начин говори

о нашем раном средњем веку, па је то за обичан свет нешто ново. Претпостављам да је, свакако, привукла пажњу археолога, међутим стручних званично објављених коментара реакција није било. Чуо сам тако за неке гласове и коментаре који се углавном крећу у сфери сумњичавости. Тек кад се појави стручна публикација очекујем праву реакцију. Ово је ипак само изложба о гробовима и она је уследила пре стручног рада публикације зато што сам сматрао да је важно што пре обавестити јавност, али ће и она уследити врло брзо.

**С.Г.:** Већ другу годину истражујете у Крајини, можете ли нешто рећи о озамљеним археолошким локалитетима?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** На прво место излазак, наравно, гробове. То је нешто што се одликује на наш рани средњи век и веома је важно. Громиле смо истраживали око Книна, Рањанина, Врбника, а ових дана на њих смо наишли и у У-

З разлику од осталих Словена, Срби су остатке спаљеног покојника излагали на одређеној конструкцији изнад површине тла, а од тога је до данас остала само гробила. Тренутно радимо на истраживању трагова горњих конструкција и можемо претпоставити, јер не знамо сигурно, да је подлога била у виду зарубљене четвороугаоне пирамиде, или неког постола које је било од насланог камена, или можда од дрвета. Громиле је имала кружни облик и у себи садржавала ритуално огњиште. Изнад се налазила конструкција на четири или можда само једном дрвеном стубу и на њеном врху су се излагали остаци покојника. На то се касније насипала хумка или слагало камење. По начину сахрањивања могу се разликовати јужни од различитих група источних и западних Словена, односно њихових племена. Србе је дакле једнакоставно разликовати. Колико се сада зна, Хрвати су скелетно сахрањивали своје покојнике с тим што су их и они раније спаљивали, али се не зна поуздано када Њихова гробља, раније откривена, датују се у 8. и 9. век приближно кад и наше гробове, али су у њима

Када истраживања буду обављена до краја, знаће се да ли су Срби прије населили на Уну, па се ширили на сјевер, или на подручје Книна па се помјерали на Уну...

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Истраживане су. Истражује се већ стотинак година, али се увек мислило да су то остаци праисторијских гробова и као такве истраживане. Како се у већим може наћи много више предмета њима је усмеравана већа пажња. Мање су углавном занемариване, па је тешко рећи да ли су оне истраживане. Могуће је да су истраживане, али нису објашњене на прави начин зато што се у њима нису налазили значајни остаци, или се преко њих као таквих једноставно прелазило. Можда се чак мислило да су то случајне гомиле камена.

**С.Г.:** Писани извори спомињу Србе у Долини Удејош почетком деветог вијека, да ли је по логици археологија иррационално утврдити наш боравак оvdје још од сеобе народа?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Наравно, археологија ће то доказати, а утврдиће се који је све простор био насељен Србима. Када једног дана буде довољно обављених истраживања јасно ћемо моћи пратити померања Срба у раном средњем веку, односно утврдићемо јесмо ли се прије населили на Уну, па се ширили на север, или на подручје Книна, па се померили на Уну. Постоје разне могућности које су тренутно ван нашег домаћаја.

**С.Г.:** Праше ли надлежне институције адекватно финансијски Ваш рад?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Истраживања од прошле и ове године врше се преко Свесловенског савеза. Уосталом, један од задатака овог Савеза је да се бави истраживањем словенске и српске непознате прошлости. Финансијски нас још помаже Министарство за културу Србије. Конкурирали смо код Савезног Министарства за науку и оно је одобрило изјављена средства, па ће већ од ове године започети институционална истраживања преко Филозофског факултета у Београду на ком сам ја доцент.

**С.Г.:** Шта је све поједино да она још остане савезна и независна од нечије добровоље?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Како је реч о националној археологији, значи прошлости целог нашег народа од раног средњег века, то питање је веома значајно, јер морамо знати ко смо и одакле смо да бисмо разумели себе и своју потоњу историју из времена за које имамо писане изворе. Неопходно је да се рад води организовано и систематски кроз одговарајуће установе, а не преко свесловенског савеза. Посао морају преузети научне установе, па се надам да ће тај рад кренути. Поред тога, неопходно је радити заједно са надлежним стручним установама, а систем рада у археологији је и иначе такав. Конкретно надлежна научна установа мора се ослањати на подручне музеје. Ми смо успоставили веома добру сарадњу са Музејем Книнске крајине у Книну, без чије помоћи сигурно не бисмо на овом подручју одавно урадили. Надам се скором оснивању музеја у Петрињу, што би омогућило много квалитетнији рад на пољу словенске археологије на Кордуну и Банији. Тренутно у Крајини су могућа истраживања само у околици Книна, усесно се развијају и настављају се. У Републици Српској смо истраживали код Дрвара и тамо је Музеј био тај који је помогао. Значи, потребно је оформити мрежу музеја, па ћемо уз њихову помоћ и сарадњу веома успешно испитати нашу средњовековну прошлост.

Разговарао: Свемир ПОПОВИЋ



## Истраживања немачких и хрватских археолога

**С.Г.:** У којој мјери резултати Ваших истраживања одговарају резултатима које је, ироуцавајући Лужичке Србе, постигла веома-чка археологија?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Подударају се са истраживањем мојих немачких колега с том разликом што је тамо тле другачије, песковито или змљано, па су услови да се археолошки остаци сачувају дужи него код нас, много бољи. Код нас је каменито и клима је са великим температурним разликама, па кости, грнчарија и метал много брже пропадају и нестају. Зато је код њих много више сачуваних остатака из тог периода.

**С.Г.:** Говори ми што да смо ми и Лужички Срби припадници истог народа?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Не смо то. Ово показује да су Срби били посебан народ пре населјавања на Балкан и на Лабу. Већ тада смо се разликовали од осталих Словена.

**С.Г.:** Да ли се истраживањем гробила бавила хрватска археологија?

**Ђ. ЈАНКОВИЋ:** Истраживане су.